

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

RYTTERSKOLEN

Medlemsblad for

KARLEBO LOKALHISTORISKE FORENING

www.lokalhistoriske-forening.dk

8. årgang nr. 3 - Efterår 2014

Konge dyssen i Tokkekøb hegn.

Karlebo Lokalhistoriske Forening's medlemsblad Rytterskolen, udkommer 4 gange årligt og udsendes bl.a. til foreningens medlemmer.
www.lokalhistoriske-forening.dk

FORSIDEBILLEDET

Den usædvanlig store og velbevarede langdysse i Tokkekøb hegn blev i 1860 undersøgt af den arkæologisk interesserede kong Frederik VII. Kongens navnetræk og datoen 30/5 1860 står indhugget i en randsten i nordvest hjørnet af dyssen til minde om begivenheden. På sydsiden af den store overligger er indhugget initialerne L.D (Louise Danner).
Foto: Flemming Jappsen

(Kilde: Vandreture i statsskovene, Tokkekøb hegn Allerød)

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formanden har ordet	side	3
Børge Neerdal - in memorian	side	4
Ufredsår-lokalt	side	8
Den sidste veteran	side	11
Folkeskolens 200 års dag	side	17
Efterlysning	side	19

Redaktør | Grafiker og illustratør

Flemming Jappsen Holtebakken 49 - 2990 Nivå Tlf.: 5124 5338 fl.jappsen@mail.tele.dk	Per Eckart Hansen Mariehøj 453 - 2990 Nivå Tlf.: 2947 5355 webmaster@lokalhistorisk-museum.dk

Tryk: 600 eksemplarer. ISSN: 1904-853X

Deadline for bidrag til næste udgave af medlemsbladet er søndag d.16 november 2014.

Materiale til redaktøren modtages gerne elektronisk.

Eftertryk er tilladt efter aftale med redaktøren.

Formanden har ordet

Program 2014

Så er året allerede ved at gå på hæld og afviklingen af vort "Program 2014" er gået planmæssigt med en ganske pæn deltagelse.

Det tyder på, at vore tilbud rammer medlemmernes smag, hvilket er glædeligt. Det er nemlig altid lidt spændende at se, hvordan årets tilbud bliver modtaget.

To punkter var imidlertid ikke anført i programmet. Nemlig den årlige bustur rundt i Fredensborg Kommune, som vi arrangerer i fællesskab med vores søsterforening Fredensborg-Humlebæk Lokalhistoriske Forening. Busturen fandt sted lørdag 27. september og blev hurtigt fuldt overtegnet, hvilket atter viser den store interesse for vore tilbud.

Det andet punkt var mindehøjtideligheden for vore faldne soldater på Karlebo Kirkegård den 5. september, Danmarks nye flagdag for vore soldater. I strålende solskin afvikledes en smuk og værdig ceremoni i et samarbejde med vores forening og Karlebo Menighedsråd.

Vi agter at fortsætte med denne højtidelighed også i de kommende år, så vi efterhånden får skabt en smuk tradition. Der var en pæn deltagelse og vi håber, at der næste år vil komme endnu flere.

På Fredensborg Lokalhistoriske Museum vrirler det lige nu med børn. Skoler fra bogstavelig talt hele hovedstadsområdet har fundet ud af, at det er perfekt at fejre folkeskolens 200-års jubilæum med et besøg i museets historiske skolestue. Hundredvis af børn vil have besøgt vort museum før vi når til jul.

Og så glæder vi os til årets store bogudgivelse om teglværkerne i Fredensborg Kommune.

Bogen udgives i fællesskab med vores søsterforening og forfatteren er Jørgen Bertelsen.

Bogen præsenteres den 27. november, hvor vi håber at se virkelig mange af vore medlemmer. De får den nemlig udleveret som årets gave ved samme lejlighed.

Med venlig lokalhistorisk hilsen
Niels Storgaard Simonsen,
Formand

Børge Neerdal - in memoriam

Af Niels Storgaard Simonsen

Formand

Budskabet om Børge Neerdals død har ramt mange af os i hjertet. At hans hustru Lises voldsomme kvæstelser skal føjes hertil, gør det hele endnu mere tragisk.

Jeg hører ikke til dem, der har kendt Børge i lang tid, men til gengæld har mit relativt korte bekendtskab med ham gjort et stort indtryk på mig. Ganske enkelt fordi Børge besad nogle menneskelige kvaliteter, man sjældent møder.

Jeg mødte Børge første gang i 2002. Som nyt byrådsmedlem var jeg bl.a. blevet medlem af det lokale radio- og TV-nævn. Her repræsenterede Børge Neerdal Karlebo Kommune som nævnets kompetente referent. Et job, han udførte med den loyalitet, flid og grundighed, der havde præget hans virksomhed, lige siden han i 1970 blev ansat ved Karlebo Kommune.

Som politiker i Karlebo Kommune oplevede jeg bl.a., at Børge mobiliserede os byrådsmedlemmer til den årlige Karlebo Sommerfest. Her måtte vi for eksempel vise vores kunnen i disciplinen "viden om Karlebo Kommune". Dette kunne godt få nogle af os til at have lidt sommerfugle i maven. For vi ville jo nødtigt have, at potentielle vælgere forlod festpladsen med det indtryk, at vi ikke rigtig vidste noget om den kommune, som vi var valgt til at være med til at styre. Men Børge var dog som altid meget fair og forsøgte aldrig at hænge nogen af os ud.

Da Karlebo Kommune skulle sammenlægges med Fredensborg-Humblebæk Kommune lod Børge sig pensionere. Sidenhen fik vi et nærmere samarbejde i lokalhistorisk regi, hvor Børge bl.a. bidrog med en række artikler i nærværende medlemsblad. Altid interessant og underholdende læsning, hvor Børge gjorde meget ud af at sikre, at detaljerne var korrekte.

Mange af os har gennem årene, ved mange forskellige lejligheder, oplevet Børges poetiske åre. Han var en uforlignelig rimsmed, et virkeligt talent,

der ikke lavede sange efter recepten: "smerte skal rime på hjerte". Nej, han var tværtimod dybt original. Når man ved en sådan lejlighed, hvor han havde forfattet en sang, oplevede man undertiden en skræk for, hvordan han dog nu landede næste linje, i forhold den linje, man var i gang med at synge? Men, så viste det sig hver gang, at man kunne have sparet sig sin bekymring. For selvfølgelig havde han styr på det, som regel med de mest overraskende vendinger. Ofte knyttede han an til historiske, politiske eller filosofiske emner, der røbede, at Børge var et vidende og dannet menneske.

Personligt oplevede jeg, at Børge lavede en sang til min fødselsdagsreception, da jeg fyldte 60 år. Og den 4. august, da jeg på Fredensborg Lokalhistoriske Museum kunne fejre min 70 års dag, var der naturligvis atter en sang til mig. Dette til trods for, at han ikke selv kunne være til stede. Alligevel havde han ofret tid på at skrive en sang til mig. Det rørte mig dybt og denne sang er for mig nu et smukt minde om Børge. Blandt sine mange gode egenskaber var han også et betænksomt og omsorgsfuldt menneske.

Men Børge var også et beskedent menneske. Da jeg bad ham om at sende mig et billede, der kunne bringes sammen med hans mange artikler i medlemsbladet, svarede han noget i retning af: "ja - joh - nu skal jeg se om jeg kan finde et". Men der kom aldrig noget billede. Da jeg i forbindelse med denne mindeartikel googlede for at finde et billede af Børge, fandt jeg ud af, at han også på sin hjemegn havde været travlt optaget af at skrive og fortælle om lokalhistorie. Her var der godt nok billeder af Børge, d.v.s. billeder taget af Børge selv, men ikke billeder med Børge selv. Billedet, der ledsager denne mindeartikel, var således det eneste, vi kunne finde i Fredensborg Arkiverne. Til gengæld er det et godt billede fra hans arbejdsplads på rådhuset i Egevangen. Det viser på udmærket vis Børges flid, i fuld gang med at behandle sagerne. For det var jo det, det hele handlede om, ikke om Børge selv.

Børge har skam også et par år være weekendkustode på Fredensborg Lokalhistoriske Museum.

Hans hustru Lise stillede blot det krav, at det kun måtte være om lørdagen, hvilket vi naturligvis med glæde accepterede. Da jeg spurgte ham om, hvordan han ville komme ud på museet svarede han, at han da, som han havde gjort det i de 35 år, han havde arbejdet for Karlebo Kommune, blot ville tage bussen fra Værløse. Da jeg forbløffet spurgte ham, hvorfor i alverden han rejste derfra? Var han mon flyttet? Nej, der havde han skam da altid boet.

Hvorfor blev jeg forbløffet? Det gjorde jeg, fordi jeg aldrig nogensinde har mødt en embedsmand eller kvinde, ansat ved kommunen og som ikke også boede der, have så stor en interesse for det sted, hvor han tjente sit daglige brød. Børge udviste en helt usædvanlig stor interesse og viden om både det, der aktuelt skete i kommunen, såvel som om vor kommunes historie. Jeg har mødt andre, der har haft samme oplevelse som mig og som bestemt også troede, at Børge ikke blot boede i kommunen, men ligefrem måtte have trådt sine barnesko der. Han var næsten mere lokalpatriot end nogen af os andre.

Han udviste en stor loyalitet overfor de mennesker og det sted, hvor han havde haft sit lange arbejdsliv.

Børges skribentvirksomhed har vi i rigeligt mål nydt godt af her i foreningen. Interessant og morsom var f.eks. hans beretning om en valgdag på Karlebo Kro, hvor varmforsyningen pludselig strejkede. Og hvor lærte jeg meget lokalhistorie af hans artikelserie om Nivå Havn og Strandparks historie, som han skrev i samarbejde med tidligere arkivleder Merete Carstens og kommuneingeniør Svend P. Andersen.

Den nyligt afholdte mindehøjtidelighed på Karlebo Kirkegård for vore faldne soldater den 5. september, kom direkte i stand på baggrund af en af hans artikler i sommerudgaven af medlemsbladet 2014. Han berettede her om, hvorledes man tidligere havde mindet de faldne i Karlebo. Efterfølgende henvendte han sig desuden til os med en opfordring om at genoptage denne tradition i en eller anden form. Hvilket vi gjorde i samarbejde med Karlebo Menighedsråd. Desværre kunne Børge ikke selv deltage i den smukke mindehøjtidelighed, han var idemanden bag. Hans sidste artikler her i medlemsbladet kan læses på siderne 8 og 17. Disse artikler nåede han at afleverer til redaktøren kort tid før sin død.

Børge Neerdal var gammel oversergent, dog var det bestemt ikke et brysk væsen, der prægede ham. Men hvis flid, pligtopfyldenhed og loyalitet hører til nogle af en oversergents dyder, så var de bestemt også en del af Børges dyder. Venlighed, imødekommenhed og hjælpsomhed kan føjes til, som nogle af de mange gode egenskaber, Børge også besad.

Hans tragiske død er et frygteligt tab for hans familie, men også for vi andre er det et stort tab. Vore tanker er hos familien og ikke mindst hos hans hustru Lise, der lige nu må gennemgå svære lidelser.

Ære være hans minde

Ufreds-år lokalt

Af Børge Neerdal

TV, presse m.fl. har henover sommeren 2014 mindet os historisk om de forfærdeligt blodige begivenheder, som forekom for hhv. 150 og 100 år siden, og som begge gange kom til at præge hverdagslivet i danske landsogne - herunder Karlebo.

Før og efter de to slesvigske krige 1848-50 og 1864 var Danmark et landbrugssamfund, hvor der ved stavnsbåndets ophør i 1788 var indført tvungen værnepligt kun for bønderkarle. Af antal indbyggere 1.415.000 personer i Danmark i 1850 udgjorde landbefolkningen 1.117.000, heraf 2.492 i Karlebo kommune.

Af disse var antal mænd 1.232, heraf 222 i alderen 20 til 29 år. Såvidt det er oplyst blev omkring halvdelen, omregnet til 10% af alle herboende mænd, lejlighedsvist indkaldt til tjeneste i Jylland gennem de 16 år. Som tidligere beskrevet mistede 12 af disse soldater livet i 1864.

Vort landsogn blev i denne periode givetvis påført ekstraordinære problemer - og sorg - som følge af indkaldtes flerårige fravær fra hjemsted og dets lokale landbrugsproduktion og -afsætning. Selv om 1847 havde været et kriseår for landbruget fulgte faktisk et længerevarende opsving, hvorunder eksempelvis krigsårene ikke slog skår i samhandlen med fjenden Tyskland. Herudover afskaffede England i 1846 sin store told på import af korn. Så der var rigeligt brug for håndfaste hænder i sognets daglige drift af jordbrug og kvægavl m.v., men de forsvandt altså til vagt og kamp på de jyske slagmarker!

Efterfølgende kunne nationens øvrige befolkningsgrupper med respekt anerkende bondsoldaternes udviste mod og mandighed, hvorved disse da også opnåede almindelig valgret under grundlovens ny-demokratiske himmel. Værnepligten blev samtidig udvidet til at omfatte alle danske mænd.

Lokalt var der dog fremdrift i periodens forløb. Den første Karlebo skole åbnede i 1857 og konsul Alfred Hage købte Nivaagaard i 1862. Ringovnen blev derefter opført i 1865.

Stubmark

Foto: Flemming Jappsen

For så vidt angår 1.verdenskrig 1914-18 var Danmark nøjagtig 50 år efter nederlaget i 1864 nu en ængstelig neutral iagttager til det store sammenstød mellem vore nabostater. Hvor krigen skulle have været en kortvarig konflikt udviklede den sig igennem fire år til en altødelæggende katastrofe til lands, vands og i luften, også for civile borgere.

"Puslingelandet" Danmark med sine nu 2.921.000 indbyggere havde forberedt sig på opretholdelse af neutralitet. I august 1914 blev der omgående indkaldt en sikringsstyrke på 8 årgange, i alt 57.700 mænd og 8.600 rekrutter, som henover fem år måtte støtte hær og flåde overalt i landet, dog primært nær hovedstaden. Så mange folk ventende vinter efter sommer i primitivt afgrænsede feltområder uden - heldigvis - at blive aktiveret må have været sløvt kedeligt for dem og deres slægtninge. Alle må have været belastet af længsel efter hjemsendelse!

Karlebo sogn/kommune var dengang en fredelig civil egn med faldende befolkningstal - 2.237 i 1916. Afstand til to netop etablerede udenbys militærlejre var 8 km. og til Københavns Befæstning Nord 15 km. På tysk anmodning etableredes dansk minespærring en halv snes km. ude i Øresund.

Landbefolkningens 1.711.000 personer incl. Karlebo landsogn gik en tid i møde med stor alvor og problemer omend nationen ikke kom i kamp. Trods opbakning til forsvarsvilje var de indkaldtes årelange fravær fra hus og hjem bekymrende for familierne, også selv om der fra sikringsstyrken blev hjemsendt folk i 1915 og igen i 1917. Varehandel over grænserne blev efterhånden så forstyrret, at der opstod mangler og dermed rationering. Trods indkaldelserne kendte man nu også til arbejdsløshed og dens ringe understøttelse.

Daglønningen i sikringsstyrken var 85 øre, hvorfra der blev trukket 65 øre til forplejning. Fiskere og søens folk torpederedes uanset skibsmarkering af neutraliteten, og der blev 15 km. herfra opført en lejr i Horserød til flygtninge og krigsfanger. Stedse økonomisk uro, enorme tab af menneskeliv og krigens mange andre skygger fra udlandet skabte frygt for fremtiden. Lokalt åbnede Nivå jernbanestation i 1914 for persontransport. Såvidt konstateret overlevede alle fra vort sogn, som var indkaldt til dansk militærtjeneste.

Danmark solgte tre vestindiske øer til Amerika i 1917, og samme år overtog N.P.Nielsen hvervet som sognerådsformand i Karlebo. Det var han de næste tyve år, hvorunder samfundet ændrede sig i et socialt, mentalt og teknisk opbrud efter "den store krig". Karlebo forsamlingshus opførtes i 1924.

Efter våbenstilstand og senere fredsaftale i 1919 kunne kirkeklokkerne endeligt ringe for ophør af en grusom periode. Sikringsstyrken blev nedlagt og mandskabet drog tilbage til hjemmefronten i bl.a. Nivå og Karlebo.

Kilde:

Lærebog i Nordens Historie	1893
Avisårbog	1915-16
På tur i Karlebo kommune	1996
Københans nyere Befæstning	2003
Golden Days - No 1 krig	2014

Den sidste veteran

Af Lise Schifter

"Jeg er født den 26 Juni 1841 i Niverød, Karlebo Sogn, hvor mine Forældre ejede en lille Gaard og hvor jeg blev opdraget og tilbragte min Ungdom"

Således begynder Jørgen Jensen sin levnedbeskrivelse i 1906 på foranledning af De Kongelige Ordeners Historiograf.[1] Anledningen var udnævnelsen til Dannebrogsmænd samme år.

Siden han i 1841 så dagens lys, havde han da også oplevet meget. Han havde kæmpet i krigen i 1864, var selv blevet gårdejer, og så havde han fejret 25 års jubilæum som sognefoged i Karlebo Sognekommune.

De tidlige år

I 1840 havde Marie Hansdatter giftet sig med den 30 år ældre enkemand Jens Jørgensen i Niverød, og året efter fødte hun deres førstefødte, Jørgen Jensen. Da Jørgen Jensen blev født, boede der på gården endvidere en storebror, Frederik (født 1822), mens storesøsteren Mette Kristine må have været i tjeneste. Da Jørgen var omkring fem år, fulgte lillebroderen Hans og søsteren Anne Margrethe med to års mellemrum, før familien blev sluttet med efternøleren Juliane Marie i 1857.

Hvordan Jørgen Jensens skolegang har været, må forblive i det uvisse, men til sin konfirmation i 1855 blev både hans skriftlige og mundtlige evner bedømt til mg.

Det lå dog ikke i kortene, at han skulle få meget brug for sine skolekundskaber, da han efter konfirmationen blev på gården for at hjælpe sin aldrende far.

Jørgen Jensen da han er blevet dekoreret med Dannebrogordenen. Fotograf: Kai Kannenworff 1907

[1] Jørgen Jensens arkiv findes på Fredensborg Arkiverne.

Krigen i 1864

I 1864 blev Jørgen Jensen revet ud af sin hverdag, da han blev befalet at møde til session på Kronborg Slot og derefter indkaldt til tjeneste.

Den 12. april aflagde han troskabsed, og en måned senere blev han udnævnt til menig.

Af hans afregningsbog fremgår det, hvordan han blev udstyret:

Armatur

- 1 gevær
- 1 geværrem
- 1 Bajonetskede
- 1 Pistonhætte
- 1 Rømnaal
- 1 Kradser
- 1 Visker
- 1 Skruenøgle
- 1 Sabel
- 1 Sabelskede

Overmundering og Lædertøi

- 1 Frakke
- 1 Beenklæder
- 1 Hue
- 1 Kappe
- 1 Dreilstrøje
- 1 do. Beenkl.
- 1 Tornyster med Remme
- 1 Brødpose
- 4 Skulder-Tal
- 1 Livgehæng
- 1T aske
- 1 Brødposerem
- 1 Kappbærerem
- 1 Kapperem
- 1 Feltflaske med Rem
- 1 Chacot

Afregningsbog for No 358 J. Jensen.

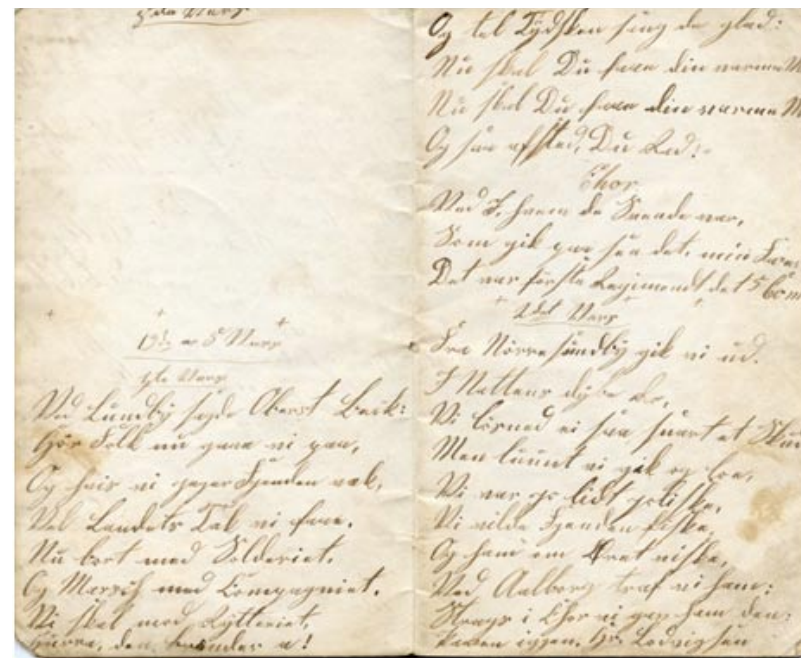
Og således udstyret var han klar til at drage i kamp for fædrelandet.

Om sin deltagelse i krigen beretter han ikke meget. I levnedsbeskrivelsen skriver han blot "I Krigen 1864 deltog jeg som Menig ved 3 Regiments 8. Kompagni under do 137. Jeg var med i Træfningen paa Als den 29 Juni 1864. For min deltagelse i Krigen er jeg decoreret med Krigsmedaillen."

Kampen om Als var kortvarig men voldsom. Kl. 2 om natten angreb preusserne, og kl. 5.30 valgte danskerne at trække sig tilbage. 3.148 danske soldater faldt eller blev såret mod kun 372 på den preussiske side. Til sammenligning faldt og såredes der 1.669 danske mænd ved slaget ved Dybbøl.[2]

Livet som soldat i 1864 var barskt. De sanitære forhold var dårlige og forplejningen begrænset. Men Jørgen Jensens arkiv fortæller også en anden side af historien gennem en laset sangbog fra 1864.

Opslag i Jørgen Jensens sangbog fra 1864

[2] www.museum-sonderjylland.dk.

Med sange som "I de gode gamle Dage" og "Tak for jeres Daad" får man fornemmelsen af, hvordan soldaterne må have slået ventetiden (og nok også frygten) ihjel gennem sang. Mange af sangene bærer præg af at være digtet undervejs. F.eks. lyder begyndelsen af et vers således:

*"Fra Dybbøl og til Als,
Det gik nu som en vals"*

og

*"Ved Lundby sagde Oberst Beck:
Hør Folk nu gaar vi paa,
Og hvis vi jager Fjenden væk,
Skal Landets Tak vi faae"*

Det lykkedes jo som bekendt ikke at jage fjenden på flugt, men mange år senere, nemlig i 1906, blev de overlevne soldater hædret som Dannebrogsmænd. Ligesom flere af dem fik overrakt erindringsmedaljen i 1876.

Efter tilbagetrækningen vendte Jørgen Jensen hjem til Niverød igen. Militæret slap dog ikke sit tag i ham. Fra efteråret 1864 er f.eks. bevaret et skydetræningsbevis.

Selve værnepligten var betragtelig længere i midten af 1800-tallet end den er i dag. Jørgen Jensen blev opskrevet omkring konfirmationsalderen og først meddelt sin afsked i 1879. I 1872 var han dog rutinemæssigt blevet overflyttet til forstærkningen.

Livet efter krigen

Allerede i 1865 erhvervede Jørgen Jensen sig Dalsagergaard i Vejenbrød. Og i december 1872 giftede han sig med Hanne Pedersen fra Vejenbrød.

I januar 1874 blev parrets ældste datter, Anna Jensine, født og i 1876 fulgte datteren Vilhelmine Petrea Jensen, der dog døde allerede 5 år senere.

Ved siden af driften af gården fandt Jørgen Jensen også tid til at tage del i det offentlige liv. I sine erindringer skriver han:

Dalsagergaard på Vejenbrødvej 74 omkring 1920. Fotograf ukendt

"Den 1. Januar 1881 blev jeg beskikket til Sognefoged og lægdsmand for Karlebo Strandsogn og har saaledes nu i over 25 Aar røgtet dette Hverv, der, skjønt ofte meget brydesomt, har været mig meget kjært... foruden nævnte Tillidshverv har jeg i 6 Aar været Medlem af Karlebo Sogneraad og i 6 Aar Kirkevæрге og Formand for Karlebo Kirke. Siden 1893 har jeg været Repræsentant for Frederiksborg Amts Brandforsikringsforening."

Karsemosegaard på Møllevej 4 i 1910.

Fotograf ukendt.

På et tidspunkt mellem 1911 og 1916 solgte Jørgen Jensen Dalsagergård og flyttede sammen med sin hustru ind hos datteren og svigersønnen på Karsemosegård i Vejenbrød.

Her boede han frem til 1923, hvor datteren solgte gården, efter både hendes mand og mor var døde i 1922. Herefter flyttede Jørgen Jensen sammen med datteren ind i Villa Højbo, hvor han boede til sin død i april 1928.

Han døde som den sidste veteran fra 1864 i Karlebo Sogn.

[1] Jørgen Jensens arkiv findes på Fredensborg Arkiverne.

[2] www.museum-sonderjylland.dk.

På billedet ses bl.a. Jørgen Jensens datter Anna Jensine (nr. 2 fra venstre) og svigersønnen Hans Christian Hansen (yderst til højre). Fotograf ukendt.

Folkeskolens 200 års dag tirsdag 29. juli 2014

Af Børge Neerdal

Nationalt

Midt i den varme skolesommerferie i år har vi kunnet notere os nok et rundt jubilæum for en kongelig underskrift.

Efter Frederik VI (1808-39) med et pennestrøg den 18. januar 1814 på en fredsftale havde løsrevet Norge fra Danmark underskrev han 29. juli bl.a. en kgl. anordning for almueskolevæsenet (almueskoleloven), omhandlende skolepligt for alle børn af småfolk på landet. Læreruddannelse på seminarium var begyndt i 1791. Ordet "almue" var benævnelsen for uprivilegerede landbofolk.

Underskriften og lovens navn og indhold blev en milepæl for udviklingen af skolerne i vort bondeland og i købstædernes borger-/almueskoler. Rigsdagen ændrede i 1899 lovens betegnelse til det nutidigt anvendte navn (folkeskoleloven). Forinden havde en anordning af 1841 om oprettelse af de nye sogneforstanderskaber (senere sogneråd) udpeget disse til at drage omsorg for blandt andet landsognets skoleanliggender.

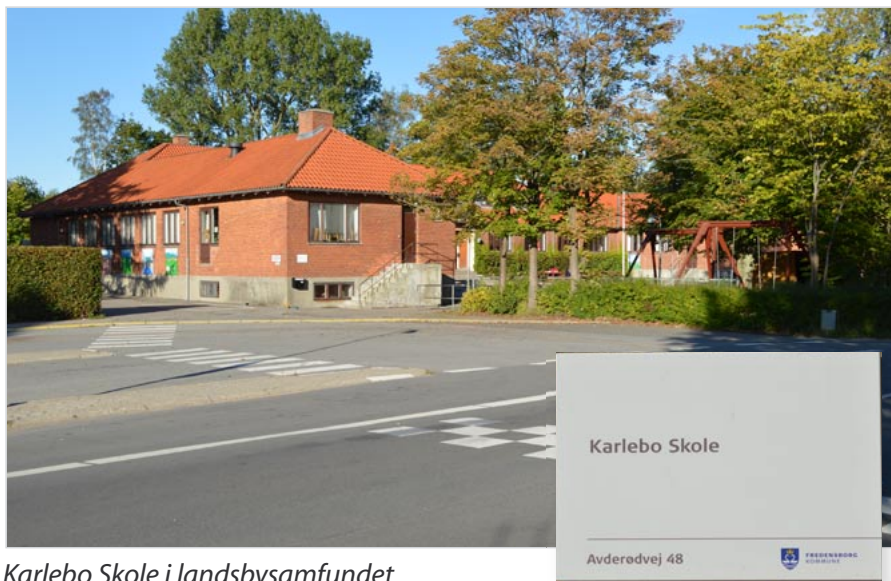
1855 ændredes "skolepligt" til "undervisningspligt". Herefter opstod der hurtigt private skoler.

Allerede under 1500- og 1600tallets enevældige kongestyre fremkom individuelle initiativer til grundlæggelse af efterhånden et halvt hundrede private skolehuse på bl.a. adelige godser, særligt for drenge. Under den pietistisk-kristelige Frederik IV (1699-1730) blev der i 1722-27 opført 241 rytterskoler (læs herom i "Rytterskolen" Forår `14), ligesom efterfølgeren Christian VI (1730-46) planlagde yderligere et par hundrede almueskoler, som nu skulle dække hele landet. Han opfattedes derved som den danske folkeskoles officielle stifter, ligesom han i øvrigt indførte konfirmationen.

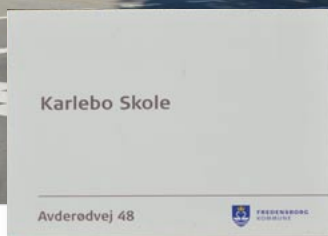
Lokalt

Vor forening udsendte i 2007 (genudgivet 2014) et illustreret særtryk om eksempler på lokale initiativer til at skabe undervisning i Karlebo kirke- og strandsogne samt - meget senere - om opbygning af Karlebo kommunes folkeskole. Alt i alt spændende læsning. Eksemplarer udsendes gerne fra vort museum i Avderød.

Det kan tilføjes, at der måske foreligger lokal supplerende mulighed for at hjemtage folkeskolens afgangsprøver i kommunens ungdomsskole og i

Karlebo Skole i landsbysamfundet

voksenundervisningscentre VUC samt i den private Nordsjællands Grundskole af 1983 NGG, nabo-beliggende til Fredensborg Rådhus i Kokkedal.

Aktuelt samlet elevantal i Fredensborg kommunes folkeskole kan opgøres til cirka 4.300 børn/unge.

Reformer

Folkeskolen er for længst blevet en vægtig offentligt finansieret samfunds-institution. Folketinget og regering har i de 200 år gennemført mange reformer for at bringe skolen i bl.a. pædagogisk og disciplinær overensstemmelse med det omgivende samfund. Seneste reform er gennemført pr. 1.august 2014, hvor den ugentlige skoletid for 0.klasse vil være 28 klokke-timer. For 1-3 klasse er det fremover 30 timer, for 4-6 klasse 33 timer og for 7-9 klasse 35 timer – alt med revideret oversigt over fag og med skemalagt 45 minutters motion - daglig.

Kilde:

Johan Ottosen	"Lærebog i Nordens historie"	1893
Mogens de Neergaard	"Skolerne i Karlebo år 1600 – 2002"	2007
Niels Storgaard Simonsen	"Rytterskolerne" (fortælling)	2014
Artikler i dagspressen i sommerens forløb om jubilæum og reform		2014

Efterlysning

Foreningen har fået en henvendelse fra hr. Lennart Weber, der er ved at udgive en bog med gamle fotos af Kgl. hoffotograf Peter Elfeldt. Lennart Weber er stødt på en del interessante billeder fra Karlebo, Gunderød og Kirkelte. De er fra en tilsyneladende stor militær øvelse i 1892 hvor soldaterne har været indkvarteret hos de lokale husmænd og gårdejere m.v. Der nævnes også en købmand Ibsen i Gunderød. Hvis I kender ældre borgere der kunne tænkes at have kendskab til - eller viden om dette område og som måske kan hjælpe med at udpege gårde og personer så kontakt: Flemming Jappsen på telefon 5124 5338 mail: fl.jappsen@mail.tele.dk

Da bille materialet er meget omfattende vil det desværre kun være tilgængeligt på foreningens hjemmeside. Hvis der er medlemmer der kender ældre borgere der ikke har mulighed for at se hjemmesiden, vil vi være taknemmelige, hvis du/i vil videre give materialet til dem. Enten som print eller på anden vis!

Foreningens hjemmeside: www.lokalhistoriske-forening.dk

Klik i menuen: Efterlysning

Med venlig hilsen
Flemming Jappsen

Rytterskolens historie

Bladets navn, Rytterskolen, stammer fra den bygning, hvor Fredensborg Lokalhistoriske Museum i Avderød holder til.

Bygningen har siden 1976 desuden været hjemsted for Karlebo Lokalhistoriske Forening.

Bygningen blev opført 1723 som en af 241 skoler, der alle byggedes helt ens i landets 12 såkaldte rytterdistrikter, hvor der skulle oprettes et antal ryttereskadroner.

Derfor kaldes de "rytterskoler", men af datiden blev de formelt kaldt "de kongelige skoler i rytterdistrikterne", fordi kongen, d.v.s. staten, byggede skolerne.

Bygningen har således rummet den tidligere Karlebo Kommunes ældste skole og fungerede som skole i 200 år indtil 1923, hvor den overgik til boligformål.

Her holdt også det første demokratisk valgte folkestyre i Karlebos historie, sogneforstanderskabet, sit konstituerende møde, 11. januar 1842.

Bestyrelsen

Formand:

Niels Storgaard Simonsen

tlf: 4914 4163 info@karlebo-lokalhistoriske-forening.dk

Næstformand:

Anna-Sophie Simony Dalgaard

tlf: 9884 2084 asdalgaard@mail.tele.dk

Kasserer:

Britta Gersner

tlf: 4914 4289 b.gersner@gmail.com

Sekretær:

Jens Andersen

tlf: 4914 6371 jens.e@andersen.mail.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Merete Gøtzche

tlf: 4828 0555 m.go@mail.dk

Birgitte Larsen

(udpeg. af Fredensb. Kom.)

tlf: 4914 3753 Birgitte.Larsen@teliamail.dk

Peter Aarby

tlf: 4914 5281 paarby@post.tdcadsl.dk

Suppleant 1

Flemming Jappsen

tlf: 5124 5338 fl.jappsen@mail.tele.dk

Suppleant 2

Hanne Koudal

tlf: 4914 7313 hanne.koudal@gmail.com